

Paragraafid

Lehekülje nr.

3.4. Ennetusvaldkonna tööjõud

1

3.4. Ennetusvaldkonna Tööjõud

Elanike tervist, heaolu ja turvalisust toetava elukeskkonna kujundamine on Eestis **kohaliku omavalitsuse üksuste** ühine ülesanne (Rahvatervise seadus). Samuti on sama seaduse järgi igal kohalikul omavalitsusel kohustus korraldada oma elanike hulgas haiguste ennetamisele ja tervise edendamisele suunatud tegevust. Septembrist 2025 kehtima hakkava rahvatervishoiu seaduse alusel säilib kohustus ellu viia erinevaid rahvatervishoiu meetmeid, nende seas kujundada tervist toetavat elukeskkonda, selgitada välja rahvatervishoiu meetmete planeerimiseks vajalik teave, viia ellu tegevusi, mis leevendavad peamisi riskitegureid ja tugevdavad kaitsetegureid (Rahvatervishoiu seadus).

Rahvatervishoiu ülesannete täitmise eeltingimus on **pädev tööjõud**, kellel on võimalus ja oskused planeerida tervisedendust ning ennetust nii, et see kanduks tervisetulemite paranemisse. Enamikus maakondades on praegu tööl tervisedendaja, kelle ülesanne on toetada ja koordineerida tervisedenduse ja ennetuse strateegilist planeerimist ning ennetustegevuste elluviimist. Tervisedendajad töötavad ka mõnes kohalikus omavalitsuses.

Aastal 2024 algas tervisekassa ja TAI eestvedamisel koostööprojekt, mille käigus värvati kõigisse maakondadesse ka haridusasutustega tegelevad tervisedenduse spetsialistid. Nad aitavad saada ülevaate olukorrast ja vajadustest, seada eesmäärke, toetada tegevuskava koostamist ning tulemuslike ennetustegevuste elluviimist haridusasutustes.

Praegu on siiski ennetusele või tervisedendusele keskendunud töötajad vaid vähestes omavalitsustes ja enamiku jaoks on see üks ülesanne või vastutusvaldkond teiste seas. Ainult või suures osas rahvatervishoiu ülesandeid saab täita vaid 19 kohaliku omavalitsuse spetsialisti, nendest

viis Harjumaal. Erialaharidus (nt rahvatervishoid) on vaid 22% spetsialistidest ehk erialaettevalmistusega spetsialistide osakaal on väike ja olukord ei ole aastail 2020–2023 muutunud (Kookla ja Purru, 2024).

Tervisedendusele ja ennetusele pühenduda saavaid pädevaid spetsialiste on omavalitsustes vähe, mille tõttu on oluline hoida maakondlike tervisedendajate võrgustikku, mis toetab nii omavalitsusi kui ka haridusasutusi tulemuslike ennetustegevuste planeerimisel ja elluviimisel.

Ennetusse annavad oma osa ja seda rakendavad ka teised spetsialistid, nt haridustöötajad, politseinikud, lastekaitsetöötajad jt. Praegu on laste ja peredega töötavate spetsialistide ennetuse ja tervisedenduse **ettevalmistus ebaühtlane** ning puudub pädevusmudel, millest ennetuse väljaõppes lähtuda.

Alates 2018. aastast on korraldatud täiendusõppena koolitust „Tulemuslik ennetus“, mis aitab kujundada ühtse arusaama ennetusest ja

valida ennetuseks sobivaid meetodeid. Tegemist on Euroopa ennetusõppekava (EUPC) koolitusega, millele on seatud kõrged nõudmised ja mis mõõdetavalt mõjutab osalejate pädevust ennetusvaldkonnas (Schultz jt, 2024). Praeguseks on Eestis koolitusel osalenud ligi 500 otsustajat, poliitikakujundajat ja spetsialisti.

Tervisedendus maakonna tasandil on riiklik ülesanne, mille täitmiseks tuleb eraldada piisavad vahendid, et tagada nii tööjõu olemasolu kui ka tegevuste elluviimine. Paraku on riiklikud eraldised maakonna tasandil tervisedenduseks pärast maavalitsuste kaotamist vähenenud, samal ajal kui tööjõu- ja tegevuskulud on suurenenud. Kohalikud omavalitsused toovad tervisedenduse suurima takistusena välja rahapuuduse. Oluline on suurendada ennetustöötajate pädevust, pakkudes neile täiendusõpet ja kohalikul tasandil määrata ennetustegevuste planeerimise ning koordineerimise eest vastutaja.